

Наурыздағы валюта нарығындағы жағдай туралы Ұлттық Банк Төрағасының орынбасары Әлия Молдабекованың негізгі тезистері

Наурызда АҚШ мемлекеттік бағалы қағаздарында кіріс көбейіп, АҚШ долларының жаһандық деңгейде нығая түскені – дамушы нарықтардың оң қарқын алуына мүмкіндік бермей отыр

Наурыздағы сыртқы нарықтардың жағдайы туралы

Жалғасып келе жатқан Covid-19 пандемиясы және жекелеген елдерде локдаундарды енгізу, баяу және біркелкі жүргізілмеген вакцинация проблемалары әлемдік экономиканың бұдан былайғы өзгеру бағытында өзекті күйінде қалып отыр. Сонымен қатар, біз АҚШ-тағы кірістің тұрақты өсуі нарықтардағы маңызды драйверлердің біріне айналғанын байқап отырмыз.

Наурыздың соңында АҚШ-тың 10 жылдық қазынашылық облигацияларының кірісі 1,74% деңгейіне жетті, бұл бір жылдық кезеңге карағанда өте жоғары мән. АҚШ облигациялары кірістілігінің артуы биліктің кең ауқымды фискалдық және монетарлық қолдау шараларына байланысты инфляцияның жеделдеуі туралы инвесторлардың алаңдаушылығына байланысты болып отыр.

11 наурызда АҚШ президенті Д.Байден 1,9 трлн АҚШ долларын экономиканы ынталандыруға бөлу туралы заңға қол қойды және талдаушылар АҚШ экономикасының өсу болжамдарын жақсартуда. АҚШ-тың ІЖӨ өсу қарқыны бойынша консенсус-болжам 2021 жылы бір ай бұрынғы 4,9%-ға карағанда 5,7-5,8%-ға дейін өсті. Мұндай жағдайда АҚШ-тың қор индекстері ең жоғары мәндерді қайта жаңартады, яғни Dow Jones индексі бір айда 6,6%-ға, S&P 4,2%-ға өсті.

АҚШ МБҚ кірістілігінің тұрақты өсуі американдық валютаның одан әрі нығайуына алып келді. DXY долларының индексі дамыған елдердің валюталарына қарсы бір айда 2,6%-ға нығайды. Дамушы елдердің валюталары үшін нарықтық сентимент те теріс болды: Emerging markets валютасының индексі 1,1%-ға әлсіреді. ЕМ елдерінің арасында орталық банк басшысы жұмыстан босатылғаннан кейін түрік лирасы (-)11,1%, Индонезия рупиясы (-)2%, Ресей рублі (-)1,5% әлсіреді.

Инфляцияның жылдамдауына қатысты қауіптену аясында дамушы елдердің кейбір орталық банктері ақша-кредит талаптарын күшейтуге кірісті. Бразилияның Орталық банкі мөлшерлемені 2,75%-ға дейін (+0,75 п.т.), Ресейде 4,5%-ға дейін (+0,25 п.т.), Түркияда 19%-ға дейін (+2 п.т.) көтерді.

Мұнай бағасының төмендеуіне негіз болған себептер мен мұнай құнының динамикасы туралы

Наурызда мұнай бағасының құбылмалылығы айтарлықтай күшейді. Егер алдыңғы төрт ай ішінде Brent бағасы өсіп, өткен жылдың қазанынан бастап жалпы алғанда 77% қосылса, наурызда түзеліп, бағалар бір баррель үшін 63,54 АҚШ долларына дейін 3,9%-ға төмендеді.

Наурыздың басында Сауд Арабиясы тарапынан өндіруді ерікті түрде күніне 1 млн баррельге қысқартуды бір мезгілде ұзарта отырып, сәуірде өндіру көлемінің деңгейін сақтау жөніндегі ОПЕК+ шешіміне байланысты оң сентимент жалғасты. Сонымен қатар АҚШ экономикасын қолдау шараларының топтамасын мақұлдау, бензин қорының төмендеуінен көрінетін АҚШ-тағы мұнай өнімдеріне сұраныстың өсу белгілері наурыздың ортасына дейін мұнай бағасын ең жоғары деңгейде ұстап тұрды.

АҚШ-тағы мұнай қорының өсуі туралы жаңалықтар вакцина егу бағдарламаларының баяулауымен және Еуропада қосымша карантиндік шектеулердің енгізілуімен бірге айдың екінші жартысында мұнай бағасының бүкіл наурыздағы өсуін төмендетуге мәжбүр етті. Мәселен, кейбір Еуропа елдері ықтимал жанама әсерлерге қатысты қауіптенуге байланысты AstraZeneca вакцинасын қолдануды тоқтатты, ал Германия 18 сәуірге дейін шектеу шараларын ұзартатыны туралы хабарлады. Әлемдік өңделмеген мұнай саудасының оннан бір бөлігі өтетін Суэц каналының бұғатталуы мұнай жеткізудің тоқтап қалуына әкеліп, баға белгілеуге уақытша қолдау көрсетті. Алайда, оқиға қысқа мерзімді сипатта болып, жалпы теріс серпінді өзгертпеді.

Қазіргі жағдай екіұшты болып қалуда. Бір жағынан, ОПЕК+ мамыр-шілде аралығында мұнай өндіруді біртіндеп арттыру туралы шешім қабылдады, ол кезеңде өндіріс шектеулерін күніне 1,1 миллион баррельге төмендету жоспарлануда. Сауд Арабиясы да біртіндеп өндіруді ерікті шектеуден бас тартады. Екінші жағынан, мұнай бағасының аздап қалпына келуіне АҚШ пен Қытайдағы экономиканың оң статистикалық деректері ықпал етеді: АҚШ-тағы ISM-ден қызмет көрсету саласындағы іскерлік белсенділік индексі болжамды 59,0 тармақ кезінде ең жоғары көрсеткіш 63,7 тармаққа жетті; наурызда Қытайдағы ұқсас индекс ақпандағы 51,5 тармақтан 54,3 тармаққа дейін өсті.

Әлемдегі оқиғалардың теңге бағамының динамикасына әсері туралы

Теңгенің айырбастау бағамы наурызда 417,02 теңгеден 424,34 теңгеге дейін 1,8%-ға әлсіреді. Айдың бірінші жартысында теңге төмен құбылмалылығын сақтады. Алайда жағдай айдың соңына қарай өзгерді, жалпы теріс сыртқы ахуал мен мұнай бағасы серпінінің нашарлауы дамушы нарықтардың басқа валюталарымен қоса теңгенің біртіндеп әлсіреуіне алып

келді. Қазақстанның қор биржасындағы сауда-саттық көлемі 2,5 млрд АҚШ долларына дейін өсті. Салыстырып қарасақ, 2021 және 2020 жылдары сауда-саттықтың орташа айлық көлемі 2,3 млрд АҚШ долларын құраған.

Қаңтар-ақпанда біз ҚР МБҚ-ға инвестициялардың рекордты ағынын атап өттік, бұл бағамға тиісті қолдау көрсетті. Наурызда жаңа шетелдік инвестициялар айтарлықтай төмендеп, 17,8 млрд теңгені құрады. Салыстырып қарасақ, қаңтарда МБҚ-ға қаражаттың жаңа әкелінуі – 174,2 млрд теңге, ақпанда 177,8 млрд теңге болды. Өсу қарқынының төмендеуіне қарамастан, инвестициялардың жалпы көлемі наурыздың соңында кезекті жоғары мәнге – 799,8 млрд теңгеге өсті. Сәуірде бейрезиденттердің теңгемен активтерге деген қызығушылығының төмендеу үрдісі жалғасты.

Бюджетке трансферттер бөлу аясында Ұлттық қордың активтерін сату мен квазимемлекеттік сектордың сатылымы валюта нарығына белгілі бір қолдау көрсетті. Ұлттық қордан валюта сату көлемі 695 млн АҚШ долларын құрады, ал КМС 153,7 млн АҚШ долларын сатты. Ұлттық Банк тарапынан интервенциялар болған жоқ.

Сәуірдің басынан бері теңгенің әлсіреуі жалғасты. Мұнай бағасы бір баррель үшін 63 доллар деңгейінде болғанына қарамастан, дамушы нарықтар нығайған АҚШ доллары мен қазынашылық облигациялар бойынша жоғары кірістілік аясында қысым көріп отыр. Импорт бойынша біздің негізгі әріптесіміздің валютасы – Ресей рублінің жақында күрт әлсіреуі теңге үшін қосымша теріс фактор болды. Сәуірде теңге 432,94 деңгейіне дейін 2%-ға төмендеді.

Инфляциялық таргеттеу режимін сақтау және ашық коммуникациялық саясат жүргізуге бағытталған зерттеулерді жариялау туралы

Ұлттық Банктің ашық және айқын коммуникациялық саясатын жүргізу аясында жүргізілген тәуелсіз зерттеу қорытындылары (Төраға кеңесшісінің) жарияланды, оның мақсаты – Қазақстандағы ақша-кредит саясатының икемділігін төмендететін орын алған факторларды айқындау болды. Осындай факторлардың бірі – Қазақстандағы ішкі тұтынудың Ресей тауарларына импорттық тәуелділігінің өсуі салдарынан туындаған «рубль тұзағының» әсері болып табылады.

Импортқа тәуелділікті азайту және Ресей инфляциясының импортын тиісті деңгейде теңестіру үшін экономикалық шаралар кешенін қабылдау қажет деген мақаланың тұжырымдарына назар аудару қажет. Сондықтан, өз басым, монетарлық, атап айтқанда, валюталық саясаттағы тәсілдердің өзгеруіне қатысты алаңдаушылықты жоққа шығарғым келеді.

Ұлттық Банк инфляциялық таргеттеу және теңге бағамының еркін өзгермелі саясатын ұстанады, ол іргелі факторлардың жиынтығына әсер етеді, олардың бірі – Ресей рублінің бағамы.

Әлемдік нарықтардағы ахуал аясында алтын-валюта активтерінің жағдайы туралы

Наурыздағы алдын ала деректер бойынша, халықаралық резервтердің көлемі \$33,54 миллиардқа дейін 1,1 млрд АҚШ долларына төмендеді. Алтын бағасының бір айда бір унция үшін 1765 доллардан 1685 долларға дейін 4,5%-ға түсуі – төмендеудің негізгі себебі болды. Резервтер құрамындағы алтын портфелі 21,4 млрд АҚШ долларына дейін 815 миллионға азайды.

Еркін конвертацияланатын валютадағы активтер 317 млн АҚШ долларына төмендеді. Оған негізгі себеп банктердің бірінің еуробондтарын өтеуге негізделген Ұлттық Банктің шоттарындағы ЕДБ қаражаты көлемінің төмендеуі, сондай-ақ 72 млн АҚШ доллары көлемінде сыртқы борышты төлеу болды.

Алтынның құны жоғары құбылмалылықты көрсетеді. 2020 жылғы маусымнан бастап алғаш рет 4 наурызда АҚШ-тың МБҚ кірістілігінің өсуі аясында баға белгілеу бір унция үшін 1700 доллардан төмендеді. Бірақ сәуірдің басынан бастап алтынның бағасы 1753-ке дейін немесе 4%-ға өсті. Резервтердің құбылмалылығын төмендетіп, олардың өтімділігін арттыру үшін Ұлттық Банк тартымды деңгейлерде алтын сату опциясын іске асыруды қоса алғанда, алтын нарығында опциондарды сатып алуды/сатуды қолдана отырып, қорғану стратегияларын қолдануды жалғастырып келеді.

Ұлттық қор активтерінің динамикасы туралы

Алдын ала деректерге сәйкес, Ұлттық қордың валюталық активтері наурыздың соңында 57,1 млрд АҚШ долларын құрап, бір айда 500 млн АҚШ долларына төмендеді.

Алдында атап өтілгендей, валюта нарығында 322 млрд теңге сомасына кепілдік берілген және нысаналы трансферттер бөлу мақсатында 292 млрд теңгеге тең 695 млн АҚШ доллары сатылды. Трансферттердің бір бөлігі теңгедегі шоттағы қалдықтар мен Ұлттық қорға түсетін теңгедегі түсімдер есебінен қанағаттандырылды.

Трансферттерді алып қою наурыз айында көлемі 100 млн АҚШ долларын құрайтын валюталық түсімдермен және 72 млн АҚШ доллары немесе 0,13% мөлшеріндегі инвестициялық табыспен ішінара теңестірілді. Дамыған елдердің үкіметтері тарапынан айтарлықтай ынталандыру шаралары аясында MSCI World акциялар индексі наурыз айында 3,38%-ға өсті, портфельдің кірісі 500 млн АҚШ долларынан асты. Алайда кірістіліктің өсуі аясында ҰҚ-дағы облигациялар портфелі 340 млн АҚШ долларына төмендеді. ҰҚ-тың алтын қоржыны да 100 млн долларға жуық төмендеді.

Нәтижесінде, алдын ала деректер бойынша, Ұлттық қордың биылғы жылғы бірінші тоқсандағы жалпы инвестициялық табысы шамамен (-)180 млн АҚШ доллары деңгейінде теріс қалыптасты. Алайда акциялардың өсуін жалғастыруы және облигациялар мен алтын нарығындағы оң түзету

есебінен ҰҚ инвестициялық кірісі жыл басынан бері оң аймаққа шықты және 8 сәуірдегі жағдай бойынша шамамен 530 млн АҚШ долларын құрады.

Таяу болашақта теңгенің динамикасына әсер ететін негізгі факторлар туралы

АҚШ кірістілігінің өсуі және доллардың нығаюы аясында дамушы нарықтар бойынша сентименттің нашарлауы, коронавирустың жаңа толқындарының пайда болуы дамушы нарықтар валюталарының әлсіреу тәуекелін арттырды. Бұл шетелдік инвесторлардың теңгеге және теңгелік активтерге деген қызығушылығының төмендеуіне алып келді. Мен наурызда бейрезиденттердің жаңа инвестицияларының едәуір қысқарғанын атап өткен едім. Сәуірдің басынан бастап жаңа инвестициялар болған жоқ, ал 7-8 сәуірде Ресей рублінің күрт әлсіреуінен кейін NDF бойынша мөлшерлемелер 9%-ға дейін өсті, бұл шетелдік инвесторлардың теңге бойынша қысқа позицияда орналасқандығының не теңгедегі ағымдағы ұзын позициялардың қысқарғанының белгісі болуы мүмкін. Хедж-қорлардың ұзын теңгедегі позициялардан ішінара шығуы байқалды.

Алайда, долларға сұраныстың артуы бейрезиденттердің операцияларымен ғана байланысты емес. Біз дивидендтерді төлеу және оларды ішінара конвертациялау кезеңі есебінен шетел валютасына ішкі сұраныстың өсуін байқап отырмыз. Дивидендтік төлемдердің жоғарғы шегі 1-30 сәуір аралығындағы кезеңге келеді. Сондай-ақ, шетел валютасына сұраныстың өсуіне іскерлік белсенділіктің қалпына келуі ықпал етеді, іскерлік белсенділіктің ішкі индексі 2020 жылдың басынан бастап алғаш рет 50 белгісіне өтті. Операциялық және инвестициялық қызмет аясында заңды тұлғалар импортты қаржыландыруға валюта сатып алу көлемін ұлғайтты. Бұл биржадағы сауда-саттық көлемінің өсуінен байқалады.

Нарықтық сентименттің құбылмалылығына қарамастан, теңгенің бұдан былайғы серпіні, ең алдымен, біздің негізгі экспорттық тауарымыз – мұнайдың бағасымен айқындалатын болады. Мұнай нарығындағы теңгерім өте әлсіз және көп жағдайда энергия тасымалдаушыларға сұраныстың орнықты түрде қалпына келуіне тәуелді. Өйткені мұнай нарығындағы өндіріс көлеміне қатысты келісімдермен реттелуі мүмкін ұсынысқа қарағанда сұраныс коронавирус жағдайының одан әрі дамуына және вакцинация қарқынына тікелей байланысты болып отыр.